

Блакитні плеса Дніпровського району

Те, що Київ розташований на Дніпрі, добре відомо. І зовсім не просто повірити в те, що, окрім Дніпра, у місті налічуються ще десятки річок і струмків. Але це справді так. Інша річ, що переважна більшість цих водотоків схована під землею. На денній поверхні з'являються лише найбільші, і то здебільшого у маловідвідуваних місцях.

Хоча річки і не дуже помітні, вони являють собою важливу складову міського середовища, зокрема слугують водоприймачами зливових вод. Але на цьому роль малих річок не закінчується. Їх сучасний стан – свого роду літопис багатовікової історії Києва.

А ще Київ славиться озерами і ставками, яких у місті не десятки, а сотні. Правду кажучи, київські водойми просто не можливо перелічити. Деякі з них досить великі і сягають кілометрової довжини. Є й такі, що мають площу лише кілька квадратних метрів. Значною мірою саме завдячуючи річкам і водоймам столицю України вважають одним із найкращих міст світу.

На території Дніпровського району знадиться 53 водних об'єкта:

- Малі річки -1;
- Канали -4;
- Протоки -2;
- Затоки -7;
- Ставки -1;
- Озера -38.

Розглянемо деякі найбільші водні об'єкти району.

Чорторий, інша назва **Десенка** — річка, що омиває Труханів острів зі сходу. Починається від устя Десни і вливається у Дніпро біля Дарницького мосту. Нижня частина Чорторою від мосту Метро називається Русанівською затокою. Береги Чорторію є популярною зоною відпочинку. Довжина Десенки – 12,3км., у тому числі в межах Дніпровського району – 5,2км. Площа сточища — 68км². Ширина долини — 1км. Найширше русла — 100 м. У поймі багато озер загальною площею 1,5км², є також болота. В 1103 році у Чорторою відбувся Долобський збір руських князів. У минулому після впливу у Дніпро

Десни, Дніпро ділився на рукави: Чорторий на сході і Старик на заході. У 1850-х роках у істоку Чорторою спорудили запруду, що була ушкоджена повенню 1877 і остаточно розмита 1882 року. 1884 року була закріплена течія для збереження від розмиття Труханова острова. Прибережна територія Десенки з боку о.Труханов, в його центральній частині, відноситься до зони з найвищою ландшафтною оцінкою.

Дарниця є найбільш великою рікою у лівобережній частині міста Києва. Витік річки знаходиться на північ від села Княжичі. У верхній течії вона пов'язана з системою каналів. Власне кажучи, й сама річка Дарниця була частково створена штучним методом, тому її інколи називають **Дарницьким меліоративним каналом** оскільки її русло розчистили в 30-х роках з метою поліпшення відведення зайвої води. На старих картах, які збереглися, на місці нинішньої Дарниці вказані болота. Довжина сучасної річки Дарниця становить 21км, площа водозбору 133 кв.км.

У східній частині столиці України Дарниця проходить через ліс, впадаючи в озеро Берізка. Потім річка як би розділяється на дві, що характерно тільки для Дарниці. Одна частина називається **Північно-Дарницький меліоративний канал**. Його витік розташований у північно-західній частині озера. Далі річка закута в колектор, який проходить через житловий масив Райдужний, потім впадає у Десенку трохи нижче за течією від Московського моста. Цю частину ріки, вірніше її притоку, де зараз розташований ставок, можна споглядати з північної частини парку Перемоги. Що стосується другої течії, то вона розташована в західній частині озера Берізка (Лісове). Саме за цією водною артерією закріпилася назва річка Дарниця. Основний напрямок її течії йде на південний захід. Від Дніпра Дарниця перетинає промислову зону, зокрема проходить повз Дарницьку ТЕЦ, заводів «Хімволокно», «Радикал», та виходить за Харківським шосе. Проходячи повз залізницю, Дарниця впадає в озеро Нижній Тельбін. Це озеро виконує функції відстійника. На правому його березі йде будівництво під'їзного шляху до нового мосту через Дніпро. За сто метрів нижче від Дарницького залізничного моста Дарниця впадає в Дніпро.

Спочатку територіями, які примикають до сьогоденного **Русанівського каналу**, володіли київські монастирі. За однією з версій, урочище Русанівка назвали так по прізвищу власника сусідніми територіями - Сави Русановича, який жив тут в 16 столітті. За іншою ж версією назва Русанівка з'явилася від слова "руси" або "на Русі" (на видноті, на відкритому місці) - як тоді називали низовинне Лівобережжя відносно правобережних

круч. Існує і третя версія згідно якої на території цього урочища водилося величезне число зайців-русаків, на честь чого його і назвали Русаковским.

У документах, датованих 16-17 віками, це урочище згадується під назвою "гранд Русанівський". Тоді на його території знаходилося село Русанів, що є складовою частиною Київського полку. Двопрогоновий металевий міст, що сполучав береги Русановського затоки звели в 1906 році, що значно спростило доступ до Броварів. Проте у військовий період, в 1941 році міст підірвали. Що стосується нинішнього житлового масиву Русанівка, то його почали будувати в 1961 році. Це був один з перших житлових масивів у світі які будувалися на намивному ґрунті. Висота намитої землі складала вище незатоплюваних відміток приблизно на 3-5 метрів. При цьому у будівництві застосовувався ґрунт від розчищення Русановської затоки. Також використовувався прокладений ліворуч проточний обвідною канал, створений спеціально для цього. Він дістав назву Русанівський. Довжина цього каналу дорівнювала 2,700 метри, глибина 3-4 метри, а ширина складала 40 метрів. Його прикрашали 15 невеликих фонтанів з підсвічування, за допомогою чого тут створювалася особлива атмосфера, що відрізняє це місце від усіх інших в місті. Незабаром через канал проклали два пішохідних і три автомобільні мости. Другою назвою житлового масиву Русанівка стало Київська Венеція. Поступово, як і будь-яка інша водойма, Русанівський канал почав заростати водоростями. Щоб розв'язати цю проблему, в нього запустили спеціально виведених риб, здатних очищати воду.

Русанівська протока — один з рукавів в руслі Дніпра. Відгалужується на схід від Чорторія нижче урочища Горбачиха їх розділяють Долобецький та Венеціанський острови. Протока омиває Русанівські сади, Микільську слобідку, Русанівку та Березняки по лівому берегу та Гідропарк — по правому. Між Долобецьким та Венеціанським островами Русанівську протоку сполучає з Чорторієм **Венеціанська протока**. Нижче Венеціанського острова протока впадає в основне русло Дніпра. Потрібно сказати, що затоки, протоки і острови Дніпра знайшли найбільше використання для відпочинку. І кожен відпочиваючий легко знаходить місцину на свій смак. Та все ж найбільш відвідуваним є Гідропарк, оскільки сюди легко дістатися. Найлюдяніше на пляжах звичайно в червні – напередодні періоду масових відпусток.

Але і взимку Гідропарк не пустує. На Венеціанській протоці купаються «моржі». Тут же можна побачити качок. Уже стало звичним, що вони залишаються в Києві зимувати.

Русанівська затока. Урочище Русанівка на лівому березі Дніпра навпроти Києва відоме з давніх часів як володіння київських монастирів. На думку деяких істориків, воно отримало свою назву за прізвищем Сави Русановича, який у XVI столітті володів сусідніми землями. Від наступних століть відомі село Русанів, Русанівське озеро, затока та рукав Дніпра. 1906 року для колії мототрамваю до Броварів через Русанівську затоку був збудований двопролітний металевий міст, підірваний 1941 року при відступі Червоної армії з Києва. Великою і відомою серед киян є **Матвіївська затока**. Затока, розташована на Трухановому острові у 3км нижче Річкового вокзалу. Її утворення не обійшлося без втручання людини. Затока з'явилась коли була насипана на острові наприкінці XIX століття потোকоспрямовуюча коса. Довжина затоки - більше 2км, ширина - 300-500м. Знаходиться у нижній частині колишнього проливу Старик. Назва кілька разів мінялася: на планах міста кінця XIX ст. вона значилась як «Старик», з 1910 року офіційно закріплено назву – «Матвіївська затока». До Великої Вітчизняної війни використовувалась як гавань для зимівлі та ремонту суден. У повоєнний час використовується як база для тренування і проведення змагань з водних видів спорту. Останні зміни, а саме – подовження затоки вглиб, виконано в середині 1960-х років. Затоку зробили не лише прямою, а й з необхідною довжиною для змагань на греблі.

На території Дніпровського району знаходиться 38 озер. Більшість цих озер навіть не мають назви, це здебільшого озера на Трухановому острові та на Дарницькому і Північно-Дарницькому меліоративних каналах. Найбільші озера району це Бабине, Райдуга, Русанівське, Лісове, Тельбін.

Озеро

Бабине. Ця водойма розташована на території Труханового острова і таким чином, знаходиться в заплаві р.Дніпро. Можливо свою назву озеро отримало ще в період заселення острова робочими людьми, коли в кінці XIX століття тут побудували майстерні Дніпровського пароплавства. До війни острів перетинало 12 вулиць, і озеро служило не стільки місцем для купання, скільки для господарських потреб (прання, полоскання, загонів для гусей). А цими справами завжди займались жінки. В роки з високим рівнем води, під час весняної повені, озеро з'єднується з Дніпром і на його акваторії відбувається нерест риб, які мігрували з ріки. Після завершення повеневого періоду молодь цих риб лишається у водоймі, внаслідок чого видовий склад іхтіофауни збагачується за рахунок тих видів, які мешкають в річці Дніпро.

Сучасний склад іхтіофауни, що населяє цю водойму в наших уловах представлений 17 видами риб, які належать до 7 родин та 16 родів.

Переважна більшість видів (12 або 70,6% усього видового складу) належить до промислової групи. Найбільш чисельними з них є окунь, плітка та червонопірка 42,5%, 22,4% та 14,8% відповідно, загалом 79,7% від усієї чисельності риб, які мешкають у водоймі

Озеро Райдуга Довжина озера біля 3км, ширина – до 600м, площа поверхні -2км². Знаходиться на території Воскресенської Слобідки, між Райдужним масивом та Садоводачними ділянками «Русанівські сади». Зі східної частини озера знаходиться вулиці Райдужна, із західної – шляхи Північного залізничного півкільця. Навколо озера створено паркову зону відпочинку, у північній частині озера через нього перекинута парковий місток. Видовий склад іхтіофауни цієї водойми представлений 16 видами, які належать до 7 родин та 16 родів. Промислові види, які включають і об'єкти аматорського рибальства, складають 62,5%. Найбільш чисельним, не тільки з цієї групи, а і з усієї іхтіофауни взагалі, є окунь (40,6%). Чисельність непромислових видів незначна - усього 11,0%. Переважна більшість видів риб, за виключенням верховодки та чебачка амурського, належить до лімнофільної екологічної групи риб, тобто видів, які у своєму існуванні надають перевагу стоячим або повільно текучим водам.

Озеро Русанівське. Іхтіофауна цієї водойми в наших уловах представлена 10 видами, які належать до чотирьох родин та десяти родів. Більшість цих видів (60,0%) належить до промислової іхтіофауни, але за відносною кількістю особин у цій водоймі переважає непромислова група (52,4%), найбільш масовим представником якої є вівсянка (40,5%). З промислових таким видом є карась сріблястий (11,9%). Лімнофільні види цієї водойми нараховують вісім видів або 80,0%, які за відносною чисельністю особин сягають 76,2%. Головною складовою цієї групи є вівсянка (40,5%).

За особливостями розмноження домінують види риб, що входять до фітофільної групи - 60,0%. Остракофільна, індіферентна, літофільна та виношуюча екологічні групи мають у своєму складі по одному виду - по 10,0%. Відносна чисельність іхтіофауни характеризується домінуванням тієї ж фітофільної групи, головними складовими якої є вівсянка та верховодка - 40,5% та 21,4% відповідно. Найменш чисельними є остракофільна, індіферентна та літофільна екологічні групи - по 2,4% кожна.

За характером живлення найбільшу кількість видів у своєму складі мають зоопланктофаги, бентофаги та хижаки - 40,0%, 30,0% та 20,0% відповідно. За відносною чисельністю особин, в уловах домінують зоопланктофаги - загалом 80,9%. Найбільш масовим з них є вівсянка та верховодка - 40,5% та 21,4% відповідно.

Таким чином, іхтіофауна озера Русанівське характеризується переважанням непромислової та лімнофільної груп (вівсянка). За особливостями розмноження -

фітофільної екологічної групи, а за характером живлення - групи зоопланктофагів. Найбільш чисельним видом у водоймі є вівсянка.

Озеро Лісове розташоване в урочищі Пляхова в лісі змішаного типу. Долина озера витягнута із сходу на захід на 0,5км шириною біля 100м. Струмок Пляховий втікає в озеро зі сходу та витікає в західній його частині. Дно озера замулене, береги з пляжами, використовуються як зона відпочинку з облаштованою човновою станцією.

В геоморфологічному відношенні озеро знаходиться в заплаві струмка, живлення його відбувається за рахунок атмосферних і підземних вод. За результатами досліджень ДРГП “Північгеологія” по хімічному складу вода в озері гідрокарбонатно-сульфатно-хлоридна. Рівень забруднення води можна характеризувати як помірний, основний спектр забруднення складають органічні речовини, в значеннях вище ГДК фіксуються тільки окислюваність (до 1.7 ГДК), феноли (до 5 ГДК), нафтопродукти (до 2 ГДК). Всі інші показники забруднення знаходяться в межах допустимих значень (крім аміаку влітку - до 3 ГДК) і є характерними для водойм, які знаходяться в межах міста. В цілому озеро Лісове знаходиться під постійним впливом помірного техногенного навантаження з посиленням влітку, вода озера має здатність до самоочищення в холодний період року, основне забруднення обумовлене господарсько-побутовою діяльністю.

Водойми правобережжя Києва (на відміну від лівобережжя) мають інше походження. Яружно-балковий тип рельєфу зумовив можливість існування сучасних водойм, головним чином, приурочених до ложа колишніх річкових або струмкових долин. Більшість таких водойм - це озера і ставки, утворені внаслідок природного чи штучного загачування струмкових долин. Деяка частина водойм і зараз зберегла природну проточність, інколи ланцюжки таких ставків з'єднані струмками.

Озеро Тельбін – одне з найбільших озер у Києві. Його площа -1,8км². Озеро Тельбін в кінці позаминулого століття у своїй північній частині закінчувалось далеко на Русанівці, зараз від Тельбіна залишилось лише 40% його минулої акваторії. Те, що ми називаємо Річкою Дарниця, і є залишки Тельбіна. У 1870 році під час будівництва Київ-Курської залізничної дороги посередині водойми було прокладено насип і з тих пір з'явилося озеро Нижній Тельбін. До того, як у 1970-ті роки був збудований жилмасив Березняки, під час весняної повені озеро з'єднувалось з Дніпром. Відповідно до однієї з версій, озеро Тельбін отримало свою назву із-за того, що у ньому часто плавали внутрішні органи забитих тварин – тельбухи, які скидалися до озера з місцевої скотобійні. За озером знаходилась невелика, лише на 5 хатинок, слобідка-хутор Зательбін Березняк, яка і дала назву масиву.

На даний час в Тельбині водяться окуні, плотва, прилітають дикі качки. Максимальна глибина озера – 7м.